

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА

Святун Олена Володимирівна,
к.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського права,
Експерт з права ЄС
Центру досконалості Жана Моне,
Інститут міжнародних
КНУ імені Тараса Шевченка

©Святун О.В., 2021

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

За підтримки програми Еразмус+ Європейського Союзу в межах проекту Центру досконалості Жана Моне №611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE "Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід".

Підтримка Європейською Комісією створення цієї публікації не передбачає підтримку її змісту, який відображає думку тільки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union within the Jean Monnet Centre of Excellence Project № 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE "Advancing European Studies in Ukraine: Interdisciplinary Approach".

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Європейське Економічне право

- "Європейське економічне право - це корпоративне, індивідуальне, організаційне та процесуальне право, пов'язане з функціонуванням європейського внутрішнього ринку".
- Європейське економічне право входить до особливої частини права ЄС, яка спрямована на створення та підтримку внутрішнього ринку, а також Економічного та Валютного Союзу.

Європейське економічне право включає:

- 1) 4 свободи внутрішнього ринку ЄС (свобода пересування товарів, працівників, послуг та капіталів, включаючи свободу заснування);
- 2) Конкуренційне (антимонопольне) право;
- 3) Економічний та Валютний Союз.

Керівні
принципи
Європейської
Комісії на
2019 – 2024 :
6
пріоритетних
напрямків
діяльності

Соціальна ринкова економіка;

Діджиталізація;

Захист європейських цінностей;

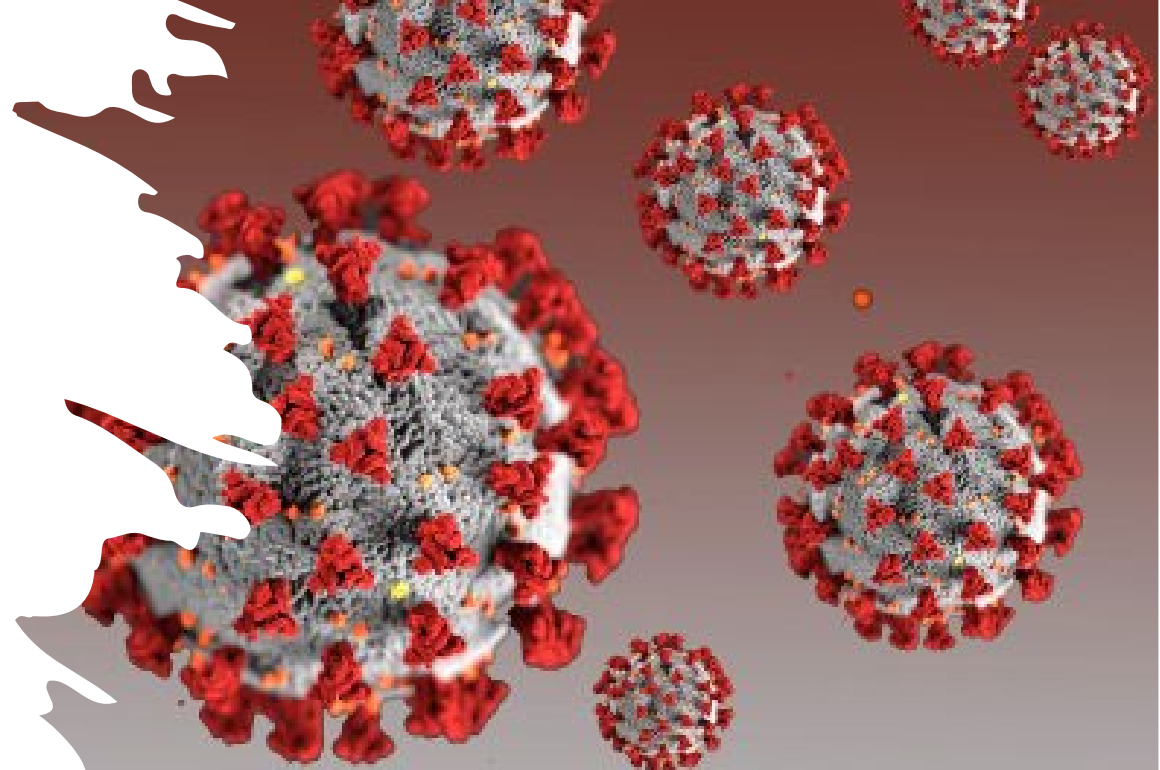
Посилення ролі ЄС в світі;

Європейське зелена угода;

Посилення демократії.

2020-2021 рр.:
фактори, що
здійснюють вплив на
розвиток Економічного
права:

- Пандемія COVID-19;
- Brexit (повний вихід
Великобританії з ЄС
01.01.2021 р.)

Соціальна ринкова економіка

- Фізичні особи та бізнес в ЄС можуть процвітати лише в тому випадку, якщо економіка працює на них.
- Унікальна соціальна ринкова економіка ЄС дозволяє економікам рости та зменшувати бідність та нерівність. В умовах стабільності Європи економіка може повністю відповідати потребам громадян ЄС.
- Малі та середні підприємства є основою економіки ЄС. Також важливо зміцнювати їх потужність, а також завершити формування ринків капіталу Союзу та поглибити Економічний та Валютний Союз.

Соціальна ринкова економіка

Підтримка малого бізнесу;

Поглиблення Економічного та Валютного Союзу;

Зміцнення соціальної складової;

Сприяння рівності в ЄС;

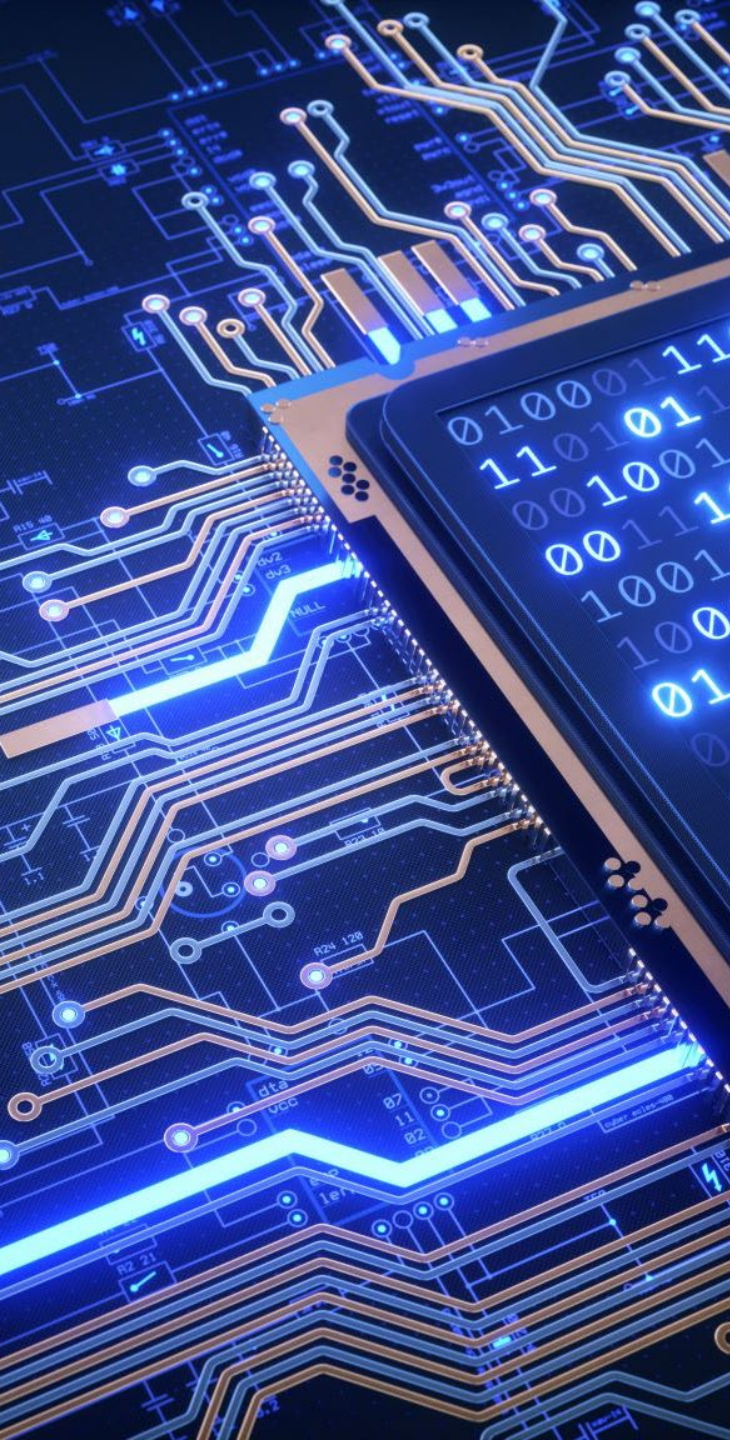
Справедливе оподаткування.

Діджиталізація

- **Єдиний цифровий ринок**— це політичний документ, що належить до Європейського внутрішнього ринку, та охоплює цифровий маркетинг, електронну комерцію та телекомунікації .
- Цей політичний документ був оголошений у травні 2015 року Комісією Юнкера .

Єдиний цифровий ринок є частиною програми Цифровий порядок денний для Європи 2020, ініціативи стратегії "Європа-2020". Він визначений *Стратегією єдиного цифрового ринку для Європи* Європейською комісією.

Три основні "стовпи" стратегії Європейської Комісії:

- Доступ до онлайн-продуктів і послуг
- Умови для розвитку та процвітання цифрових мереж та послуг
- Зростання європейської цифрової економіки

Директива 2019/70 про авторське право та суміжні права на Єдиному цифровому ринку

- Директива оновлює, але не замінює 11 директив, які разом складають законодавство ЄС про авторське право.
- Директива спрощує використання захищених авторським правом матеріалів для різних цілей, здебільшого пов'язаних з доступом до знань, вводячи обов'язкові винятки з авторських прав для сприяння:
  - ✓ аналізу тексту та даних ;
  - ✓ цифрового використання творів з метою ілюстрації для викладання; і
  - ✓ збереження культурної спадщини.
- Вона спрощує ліцензування, аби надати ширший доступ до контенту, зокрема, запроваджуючи:
  - ✓ нову систему, яка полегшить установам культурної спадщини, таким як бібліотеки, музеї та архіви, оцифровати та розповсюджувати, в тому числі в Інтернеті та за кордоном ЄС, некомерційні роботи, які вони мають у своїх колекціях;
  - ✓ конкретне правило про розширене колективне ліцензування та подібні механізми;
  - ✓ механізм переговорів для допомоги зацікавленим сторонам у досягненні домовленостей щодо надання аудіовізуальних творів на платформах відео на замовлення.
- Директива також роз'яснює, що за певних умов будь-хто може використовувати та ділитися без обмеження копіями творів мистецтва у відкритому доступі (наприклад, зображення скульптури, на яке більше не поширюються авторські права).

Директива 2019/70 про авторське право та суміжні права на Єдиному цифровому ринку

Захист публікацій у пресі для використання в Інтернеті

- Встановлені нові права, для ЗМІ з ЄС, на цифрове використання їхніх публікацій у пресі, хоча ці права стосуються лише використання постачальниками послуг Інтернету, а не приватного або некомерційного використання окремими користувачами. На акти гіперпосилань та дуже короткі уривки з публікацій у пресі ці нові права не поширюються.
- Автори творів, що увійшли до прес-публікації, повинні отримувати відповідну частку доходу, отриманого від її використання.

Директива 2019/70 про авторське право та суміжні права на Єдиному цифровому ринку

Використання захищеного контенту платформами обміну контентом в Інтернеті

- Постачальники послуг спільного використання контенту в Інтернеті повинні отримати дозвіл правовласників на доступ громадськості до робіт, завантажених їхніми користувачами, наприклад, за допомогою ліцензійної угоди.
- Якщо ліцензія не укладена, відповідні платформи користуються механізмом пом'якшення відповідальності, але вони повинні докласти максимум зусиль, щоб несанкціонований контент був недоступний на їх веб-сайтах. Вони повинні докласти ці зусилля на основі відповідної та необхідної інформації, наданої правовласниками.
- Користувачам дозволяється розміщувати контент для конкретних цілей, цитування, критики, огляду, карикатури, пародії чи попурі, і вони можуть використовувати механізми подання скарг та відшкодування у випадку суперечок щодо контенту, помилково заблокованого або видаленого з платформ.

Директива 2019/70 про авторське право та суміжні права на Єдиному цифровому ринку

- **Справедлива винагорода авторам та виконавцям:** Країни ЄС повинні забезпечити, щоб принцип належної та пропорційної винагороди застосовувався, коли автор або виконавець передав або ліцензував свої права на експлуатацію іншою стороною (наприклад, видавцем або продюсером).
- **Прозорість та скасування:** Автори та виконавці повинні регулярно - принаймні раз на рік - отримувати актуальну та вичерпну інформацію про експлуатацію своїх творів та виступів. Вони мають право відкликання через розумний проміжок часу у разі невикористання свій твір чи виконання.
- **Зміна контрактів:** Посилюються права на переговори між авторами та виконавцями. Вони мають право вимагати від сторони, з якою укладено договір на використання прав, належної та справедливої додаткової винагороди у випадках, коли спочатку узгоджена винагорода є невиправдано низькою щодо всіх наступних доходів, отриманих від експлуатації творів.

20 травня 2019 р. в ЄС було прийнято два акти про "цифрові контракти":

- Директива 2019/770 про певні аспекти стосовно контрактів щодо постачання цифрового контенту та цифрових послуг;
- Директива 2019/771 про певні аспекти стосовно контрактів щодо торгівлі товарами (вносить зміни в інші акти ЄС)

Цифрові контракти:

	Цифровий контент	Товари
Засоби правового захисту	<ul style="list-style-type: none"> - Щонайменше 2 роки для того, щоб звернутися за правовим захистом у випадку дефектів; - Якщо дефекти є такими, що повторюються, або серйозними, споживачі не повинні чекати поки продавець вирішить проблему, проте може безпосередньо обрати: <ul style="list-style-type: none"> a) або залишити в себе товар, навіть якщо він має дефекти, проте отримати частину сплачених коштів; b) або розірвати контракт, повернути товар та отримати повне відшкодування 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Споживачі мають право на захист не лише тоді, коли вони сплачують за цифровий контент або цифрові послуги, але і тоді коли вони надають персональні дані 	<ul style="list-style-type: none"> • Продавець є відповідальним за всі дефекти в "апаратному забезпеченні", а також в цифровому елементі смарт-товарів. • Продавець повинен забезпечувати надання оновлень програмного забезпечення, необхідних для справності та кібербезпеки.
Дефекти протягом першого року	<ul style="list-style-type: none"> • Споживачі не повинні доводити, що цифровий контент або цифрові послуги мали дефекти з самого початку. 	<ul style="list-style-type: none"> • Споживачі не повинні доводити, що товари мали дефекти з самого початку. • Держави-члени можуть обрати дворічний період замість однорічного.

Цифрова політика ЄС - 19 лютого 2020 року
Європейська Комісія опублікувала низку документів, спрямованих на встановлення деяких параметрів щодо цифрового майбутнього ЄС.

1. **Стратегія ЄС щодо даних** спрямована на створення єдиного ринку даних, який забезпечить глобальну конкурентоспроможність Європи та суверенітет даних.
  - визначає, як повинна розвиватися цифрова стратегія ЄС протягом наступних 5 років.
  - Побоювання викликало те, що: *"На даний час невелика кількість фірм, що займаються великими технологіями, зберігають значну частину світових даних. Це може зменшити в ЄС наразі стимули для підприємств, що управляються даними, відкриватися, розвиватися та впроваджувати інновації, але попереду численні можливості . "* У Стратегії викладено стратегічну відповідь ЄС на це питання.

Цифрова стратегія ЄС - загалом, це мета ЄС створити єдиний простір даних ЄС (тобто єдиний ринок даних та відкритий для даних у всьому світі),

де всі дані, включаючи конфіденційні бізнес-дані, є безпечними, а підприємства мають легкий доступ до високоякісних промислових даних для стимулювання зростання та створення цінності, водночас мінімізуючи вплив на довкілля. Правила та механізми правозастосування ЄС повинні бути розроблені таким чином, щоб:

- дані можуть надходити в межах кордонів ЄС та між секторами;
- Норми права та цінності ЄС (включаючи законодавство про конкуренцію, а також захист персональних даних та захист споживачів) дотримувалися, правила доступу до даних та їх використання були справедливими, практичними та детально з наявними чітко визначеними механізмами управління даними.

Законодавство про цифрові ринки ЄС – останні здобутки

15 грудня 2020 р. Європейська Комісія оголосила про розробку пакету законодавчих актів щодо цифрових ринків, покликаних надати Комісії повноваження краще регулювати основні онлайн-платформи та ефективно захищати європейських споживачів та бізнес: Акт про цифрові послуги та Акт про цифрові ринки.

Законодавчі акти передбачають низку заходів, спрямованих на захист прав споживачів, підвищення прозорості та спробу зменшити ризики маніпуляцій та дезінформації.

АКТ ПРО ЦИФРОВІ ПОСЛУГИ (АЦП) - відповідальність посередників

- АЦП застосовуватиметься горизонтально до широкого кола компаній, які працюють на цифрових ринках, і містить кілька заходів загального застосування.
- Крім того, він передбачає жорсткіші вимоги щодо регулювання та звітності для “дуже великих платформ” (що означає платформи з понад 45 мільйонами користувачів).

Усі онлайн-платформи повинні переконатися, що особи, які користуються їхніми послугами, можуть визначити такі три елементи щодо будь-яких рекламних оголошень, які відображаються на цих платформах:

- що відображена інформація є рекламою;
- від імені кого відображається реклама;
- *"змістовна інформація про основні параметри, що використовуються для визначення одержувача, якому відображається реклама"*.

Інтернет-платформи регулярно збирають та обробляють особисті дані користувачів з метою надання реклами своїм користувачам; що, у свою чергу, монетизує їхні послуги.

- Нові вимоги щодо реклами в АЦП пов'язані із зобов'язаннями, що стосуються онлайн платформ, які обробляють персональні дані згідно з Директивою про захист персональних даних, вимагаючи, щоб обробка персональних даних здійснювалася „законно, справедливо та прозоро”.
- АЦП також містиме заходи загального застосування для онлайн-платформ, які вимагають положень про "зручне" сповіщення, що дозволяють третім особам повідомляти платформу про незаконний контент на своїх веб-сайтах, з яким хост повинен мати справу "вчасно, старанно та об'єктивно манера”.
- На так звані, „дуже великі платформи” поширюватимуться додаткові зобов'язання щодо прозорості, де вони будуть зобов'язані збирати та оприлюднювати інформацію про контент та спрямування рекламних оголошень разом із загальною кількістю одержувачів, охоплених цими рекламними оголошеннями. Вони також повинні будуть надавати більш детальні звіти відповідним органам про свої дії щодо контролю незаконного контенту.

Застосування АЦП

- АЦП буде впроваджуватися новим органом на рівні ЄС, який координуватиме діяльність з контролю за дотриманням норм нових національних "Координаторів цифрових послуг".
- Новий орган матиме повноваження штрафувати онлайн-платформи до 6% річного доходу або обороту платформи разом з додатковим штрафом у розмірі 1% річного доходу або обороту, якщо платформа надає неправильну, неповну або оманливу інформацію.

Акт про цифрові ринки (АЦР) - суперечливість та справедливість

- АЦР зосередився на тому, що Комісія називає "гейткіпери" (gatekeeper), що в цілому можна порівняти з визначенням *Робочої групи з питань цифрових ринків у Великобританії* - платформа із "стратегічним статусом на ринку".
- АЦР встановлює перелік зобов'язань для постачальників "ключових платформних послуг", таких як ринкові майданчики, пошукові системи або соціальні мережі, які виступають як "гейткіпери" в силу свого впливу на європейський внутрішній ринок та закріплення ринкової позиції - навіть там, де це не відповідає визначенню домінування за конкуренційним правом.
- Статус гейткіпера передбачається для підприємств з річним оборотом понад 6,5 млрд. євро або ринковою вартістю не менше 65 млрд. євро, які експлуатують платформу з більш, ніж 45 мільйонами активних кінцевих користувачів щомісяця та понад 10 000 активних бізнес-користувачів щороку.

Основна
увага
зобов'язань,
накладених
АЦР, полягає
у

- запобіганні недобросовісній діловій практиці, такі як блокування користувачів від непідтримання попередньо встановленого програмного забезпечення (наприклад, додатків), та підтримка конкурентоспроможності, вимагаючи від гейткєйерів активнішого забезпечення більшої взаємодії між своїми платформами та сторонніми службами.
- Можливі штрафи навіть більші, ніж ті, що передбачені АЦП, і аналогічні повноваженням Комісії щодо штрафу у сфері конкуренції;
- АЦР дозволяє накладати штрафи до 10% світового обороту платформи, як реакція на серйозність поведінки, що змінює динаміку ринку або зміцнює здатність платформи закріпити свою ринкову потужність. Для вирішення питання систематичного недотримання Акту Комісія запропонувала повноваження щодо закриття будь-якого "гейткіпера", якого штрафують тричі протягом п'яти років.

Застосування

- АЦР буде введено в дію як Регламент, і тому його не потрібно буде інкорпорувати до національного законодавства держав-членів ЄС. Він набуде прямої дії через шість місяців після набрання ним чинності.
- Після того, як підприємство було визначене „гейткіпером”, воно повинно виконати зобов'язання, визначені АЦР, протягом шести місяців.
- З деякими заходами в рамках АЦР, Комісія зможе визначити заходи, які повинен вжити відповідний гейткіпер для забезпечення відповідності.
- В свою чергу, гейткіпер зможе вимагати зупинення або навіть звільнення від певних зобов'язань, якщо він зможе продемонструвати, що це зобов'язання загрожує його економічній життєздатності або суспільній моралі, здоров'ю чи безпеці.
- У разі невиконання Комісія може порушувати провадження, вводити тимчасові заходи та штрафи або періодичні штрафи у співпраці з комітетом з представників держав-членів ЄС - "Консультативним комітетом з цифрових ринків".

ЗАХИСТ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

- 1) Дотримання верховенства права;
- 2) Безпека кордонів та регулювання міграції;
- 3) Внутрішня безпека.

Повага до верховенства права

- Європа, яка захищає, також повинна відстоювати справедливість та цінності.
- Найважливіша цінність стосується поваги до верховенства права.

Верховенство права: Польща та Угорщина

- Проблема бере свій початок з кінця 2015 р., коли в Польщі був сформована монобільшість у Сеймі, а згодом були внесені зміни до законодавства про Конституційний суд, в наслідок якого свої посади втратила більша частина суддів.
- 2017 р. Комісія звернулася до Ради ЄС стосовно визнання, що в Польщі існують ризики порушення принципу верховенства права.
- 2018 р. позицію Комісії підтримав Європейський парламент (результат застосування санкцій за ст. 7 Договору про ЄС).
- 2017 р. Польща вносить зміни до законодавства про загальні суди та Верховний суд.
- Комісія ЄС подала декілька позовів до Суду ЄС стосовно порушення Польщею своїх зобов'язань за правом ЄС, зокрема, принципу верховенства права, які Суд ЄС виніс не на користь Польщі.

Наприкінці 2020 р. в ЄС прийняли санкційний механізм, який можна буде застосовувати до держав ЄС, які допускають порушення принципу верховенства права.

- Принцип дії механізму полягає в тому, що Євросоюз зможе обмежувати виділення коштів для держав-порушниць у разі, якщо ці порушення шкодять управлінню бюджетом або фінансовим інтересам ЄС.
- Угорщина і Польща будуть оскаржувати це рішення в Суді ЄС.

Майбутнє Економічного та Валютного Союзу (ЕВС)

- ЕВС є одним із найважливіших та найвідоміших аспектів інтеграції до ЄС; він також є одним із найбільш суперечливих.
- Він передбачає єдину грошово-кредитну політику, що проводиться єдиною грошовою владою; єдину валюту - євро; та координацію національної економічної політики.
- Не всі держави-члени ЄС беруть участь у всіх етапах ЕВС: станом на 2021 рік 19 держав-членів вийшли на останній етап ЕВС і прийняли євро як свою валюту; ці країни складають "єврозону".

Централізовану валютну політику для єврозони проводить інститут ЄС, **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК (ЄЦБ)**, за допомогою національних центральних банків; всі вони разом утворюють **ЄВРОПЕЙСЬКУ СИСТЕМУ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ (ЄСЦБ)**.

- У той же час економічна політика залишається в руках держав-членів у певних межах.
- Таким чином, в ЄВС існує основна напруга між централізованою валютною політикою та по суті децентралізованою економічною та фіскальною політикою.
- Зрештою, ця асиметрична конструкція ЄВС виявила певні вади, які сприяли поточній кризі державного боргу єврозони та ускладнили вирішення зазначеної кризи.

Наразі пропонується декілька способів вирішення цих проблем:

1. ЕВС зможе і надалі покладатися на економічну координацію національної політики.

- Але це означало б, що існує природна межа того, наскільки далеко може зайти інтеграція в рамках ЕВС, і цілком ймовірно, що економічні потрясіння - такі як глобальна фінансова криза чи криза єврозони - будуть продовжувати загрожувати ЕВС. Можливо, цього можна уникнути, знайшовши нові шляхи розвитку дисципліни серед держав-членів, можливо, надавши ЄС більше повноважень щодо національної фіскальної та економічної політики, щоб, хоча Союз не має власних ресурсів, він поступово отримував більше повноваження говорити державам-членам, що робити зі своїми повноваженнями.
- З цим підходом існує кілька проблем: наприклад, незрозуміло, що зосередження уваги лише на дисципліні є ефективним, і є занепокоєння щодо демократичної легітимності та потенційного "видовбування" національних парламентів.

2. ЄС - а точніше єврозона - може набути власну фіскальну спроможність, отримавши інструменти для спроби запобігти економічним шокам або вирішити їх, як тільки вони трапляться (література називає ці інструменти механізмами стабілізації) .

- Це може відбуватися в різному ступені, від надання ЄС компетенції підвищувати податки та вільно їх витратити, до більш обережних пропозицій щодо скромного бюджету, який витратиться лише певним чином. Врешті-решт, існує чіткий розділ між тими, хто вважає, що ЄВС повинен здебільшого стосуватися дисципліни, і тими, хто вважає, що майбутнє ЕВС обов'язково передбачає більший обмін ресурсами.

ЕВС: майбутнє

- Загалом за останні роки стало ясно, що, хоча *деякі держави-члени* закликають до амбіційних реформ та об'єднання ресурсів,
- *Інші держави-члени* дуже стійкі до цієї ідеї; багато з них все-таки воліють зосередитись на дисципліні чи обмеженні ризиків, а не на розподілі ризиків.

Справді, з різних причин важко змусити держава єврозони об'єднати ресурси до такого рівня.

- *Деякі з них є прагматичними причинами:* багатіші країни (або їх громадяни) вважають несправедливим платити за (те, що вони вважають) помилкову економічну політику інших країн.
- *Інші причини є більш абстрактними:* є побоювання, що для створення значного фіскального потенціалу для єврозони потрібні відповідні реформи в політичній сфері, щоб ці реформи були демократично легітимним, або що існує обмеження на те, скільки можна просувати інтеграцію в цій галузі, не розмиваючи державний суверенітет.

ЄВРОПЕЙСЬКА ЗЕЛЕНА УГОДА (ЄЗУ)

- - це політична ініціатива, представлена Європейською Комісією під керівництвом Урсули фон дер Леєн 11 грудня 2019 року з метою зменшення чистого рівня викидів парникових газів в Європейському Союзі до 2050 року і, таким чином, перетворення Європи на перший континент, який став нейтральним до клімату.
- ЄЗУ має стати центральним компонентом кліматичної політики Європейського Союзу.

Ключовими
напрямами
Зеленої
угоди є

біорозмаїття,

стійка аграрна політика (Стратегія "Від лану до столу"),

чиста енергія,

стійка промисловість,

будівництво та реновація, стійка мобільність,

зменшення забруднення довкілля та

кліматична дія.

Заходи

- ЄЗУ включає низку заходів у сферах регулювання фінансового ринку (стійке фінансування), енергопостачання, транспорту, торгівлі, промисловості та сільського та лісового господарства.
- Попередня мета зменшення викидів CO₂ в Європейському Союзі на 40 відсотків до 2030 року порівняно з 1990 роком повинна бути посилена до зниження на 50-55 відсотків. З цією метою держави-члени ЄС повинні адаптувати свої кліматичні плани відповідно до 2023 року. Відповідний закон (**Європейський закон про клімат**) повинен був представлений у березні 2020 р. Крім того, для особливо постраждалих регіонів передбачається підтримка 100 мільярдів євро для переходу до економіки без викидів.
- "Механізм справедливого переходу" спрямований на підтримку регіонів Європейського Союзу, економіки яких більше залежать від викопного палива, у створенні переходу до більш сприятливих для клімату галузей та стимулюванні до побудови зеленої економіки. У період з 2021 по 2027 рік до найбільш постраждалих регіонів має надійти 150 мільярдів євро.
- Перші законодавчі ініціативи щодо підвищення ціни на викопне паливо та жорсткіші обмеження CO₂ були підготовлені Комісією до червня 2020 року.
- Регламентом (ЄС) 2020/852 про створення основи для сприяння сталому інвестуванню від 18 червня 2020 р. було запроваджено перший у світі "зелений список" стійкої економічної діяльності - нову загальну систему класифікації з єдиною термінологією, яку інвестори можуть використовувати, коли вони беруть участь у проектах та економічній діяльності і хочуть інвестувати значний позитивний вплив на клімат та навколишнє середовище. Регламент спрямований на те, щоб допомогти ЄС стати нейтральним до клімату до 2050 року.

РЕАКЦІЯ ІНСТИТУТІВ ЄС НА КРИЗУ COVID-19 БУЛА РОЗКРИТИКОВАНА ЯК ЗАНАДТО ПОВІЛЬНА ТА НЕАДЕКВАТНА. АЛЕ ІСНУЮТЬ ЗАКОНОДАВЧІ ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ТОГО, ЩО МОЖЕ ЗРОБИТИ СОЮЗ. ПО СУТІ, ІНСТИТУТИ ЄС ПОВИННІ ДІЯТИ В МЕЖАХ ПОВНОВАЖЕНЬ, НАДАНИХ ЇМ ДОГОВОРАМИ - ДОГОВОРОМ ПРО ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (ДЕС) ТА ДОГОВОРОМ ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄС (ДФЕС), І ВОНИ ПОВИННІ ЦЕ РОБИТИ З НАЛЕЖНИМ УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПІВ СУБСИДІАРНОСТІ ТА ПРОПОРЦІЙНОСТІ.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ПРАВО ЄС

Повноваження („компетенція“) інститутів ЄС, що стосуються COVID-19, можна поділити на дві категорії:

- ті, де Рада та Комісія можуть **активно** вживати заходів для вирішення транскордонних проблем охорони здоров'я (як до, так і після спалаху вірусу);
- і тих, де Рада, але особливо Комісія, **можуть реагувати** на заходи, вжиті державами-членами, або компаніями чи фірмами у відповідь на поширення вірусу.

- До та після спалаху був введений *значний комплекс заходів для координації реагування на надзвичайні ситуації у галузі охорони здоров'я та, зокрема, на COVID-19.*
- Ці заходи, як правило, не спричиняють спірних правових проблем, якщо тільки держави-члени не зможуть надати підтримку або не залучиться до необхідних координаційних заходів, передбачених законодавством ЄС, і в цьому випадку ця проблема може стати предметом розгляду в Суді ЄС.

- АКТИВНІ ЗАХОДИ:

"Реактивні" повноваження інститутів ЄС є більш широкими та потенційно більш нав'язливими.

- Особливо це стосується забезпечення дотримання норм Договорів та правил внутрішнього ринку, які обмежують свободу дій держав-членів, компаній та фірм.
- Щодо дії цих правил можуть застосовуватися винятки та обмеження, призначені для досягнення законних цілей.
- Існують випробувані і перевірені методи визначення, чи є використання цих винятків та обмеженням законними, доцільними та пропорційними.
- Але ці процеси - справедливо - займають більше часу, ніж дозволяє глобальна пандемія.

Положення установчих договорів ЄС

Сфери компетенції, не передані Союзу в Договорах, залишаються за державами-членами.

Серед сфер компетенції, яку поділяють ЄС та держави-члени, є *"загальні питання безпеки у питаннях охорони здоров'я щодо аспектів, визначених цим Договором"*.

Визначаючи та застосовуючи свою політику та діяльність, Союз повинен прагнути сприяти високому рівню охорони здоров'я населення.

Стаття 122 ДФЄС

- надає Раді повноваження надавати фінансову та іншу підтримку для вирішення виняткових економічних проблем, включаючи постачання продукції, та труднощів, спричинених стихійними лихами або надзвичайними ситуаціями, що не залежать від держав-членів.

**Громадське
здоров'я
розглядається
в єдиній статті
168ДФЕС, що
займає менше
двох сторінок.**

- Заходи ЄС полягають у доповненні національної політики, заохоченні співпраці між державами-членами та сприянні координації політики та програм.
- Зокрема, існує положення, яке надає повноваження Парламенту та Раді "прийняти заохочувальні заходи, спрямовані на охорону та поліпшення здоров'я людей, зокрема на боротьбу з основними транскордонними небезпечними захворюваннями [та], що стосуються моніторингу, раннього попередження та боротьби з серйозними транскордонними загрозами для здоров'я ...".

Внутрішній ринок

Положення установчих договорів, які стосуються функціонування внутрішнього ринку, передбачаються, що держави-члени можуть відступати від свободи руху товарів та працівників "з метою захисту здоров'я та життя людей, тварин та рослин".

Що стосується свободи заснування та надання послуг національне законодавство може дозволяти "особливе ставлення для іноземних громадян на підставі міркувань охорони здоров'я".

Свободи пересування

- **Директива про послуги (2006/123 / ЄС)** дозволяє державам-членам встановлювати обмеження щодо постачальників послуг на підставі громадського здоров'я.
- Однак ці обмеження завжди підпорядковуються принципам недискримінації, необхідності та пропорційності

Можливість оскарження

- Посилання держав-членів на винятки в галузі охорони здоров'я підлягає контролю завдяки позовам Комісії, а також інших держав-членів та постраждалих фірм та приватних осіб, які можуть подаватися до Суду ЄС

Свобода пересування осіб: Директива 2004/38 про свободу пересування громадян ЄС

Директива 2004/38 / ЄС має на меті забезпечити більш чітке визначення обставин, за яких громадянам Союзу та членам їх сімей може бути відмовлено у в'їзді до держави-члена, а також можуть бути вислані з міркувань громадського здоров'я, а також процедурних гарантій, яких слід дотримуватися. Це:

- Єдиними захворюваннями, що виправдовують обмеження свободи пересування, є (i) хвороби з епідемічним потенціалом, визначеними ВООЗ, та (ii) інші інфекційні хвороби або заразні паразитарні хвороби, якщо вони є предметом положень щодо захисту, що застосовуються до громадян приймаючої держави-члена ;
- Хвороби, що виникають через три місяці з дати прибуття, не є підставою для вислання;
- Якщо є серйозні вказівки на необхідність цього, держави-члени можуть протягом трьох місяців після прибуття вимагати від осіб, які мають право на проживання, пройти безкоштовне медичне обстеження, щоб засвідчити, що вони не страждають на будь-яка із встановлених станів здоров'я. Це може бути зроблено не як звичайна справа.
- У виняткових випадках членам сім'ї, крім подружжя, зареєстрованим партнерам, прямим нащадкам та утриманцям, яким не виповнилося 21 рік, або прямим утриманцям по висхідній лінії може бути дозволено в'їзд "якщо серйозні стани здоров'я суворо вимагають особистого догляду за членом сім'ї громадянин Союзу".

Свобода пересування осіб: інші акти ЄС

- *Директива 2003/109 щодо статусу громадян третіх країн, які проживають на довгостроковій основі* містить подібні положення стосовно громадян третіх країн, які мають дозвіл на постійне проживання в державах-членах ЄС.
- *Директива Ради 2003/86 про возз'єднання сімей* застосовується до членів сім'ї громадян третіх країн або біженців, які мають дозвіл на проживання, дійсний протягом одного року або більше, і які мають обґрунтовані перспективи отримати право на постійне проживання. У їхньому випадку в заявах на в'їзд чи проживання або на поновлення дозволу на проживання може бути відмовлено або відкликано з міркувань здоров'я населення, але не лише на підставі хвороби або інвалідності, отриманих після видачі дозволу на проживання.

Обмежувальні заходи у зв'язку з COVID-19: Шенгенський простір

Існує три основні положення, що дозволяють відступити від принципу скасування прикордонного контролю в межах Шенгенського простору:

- Там, де існує серйозна загроза державній політиці та громадській безпеці, контроль може бути введений максимум до шести місяців;
- Якщо серйозна загроза державній політиці або внутрішній безпеці держави-члена вимагає негайних дій, контроль може бути введений на загальний термін до двох місяців;
- У виняткових обставинах, коли загальне функціонування району без контролю за внутрішніми кордонами піддається ризику внаслідок постійних серйозних недоліків, пов'язаних із контролем на зовнішніх кордонах, контроль може бути відновлений та продовжений до двох років.

Шенгенський кодекс про кордони

- встановлює визначені часові межі, протягом якого може відновлюватися контроль на внутрішніх кордонах, і найдовше продовження може мати місце лише у разі виявлення недоліків на зовнішньому кордоні, чого немає у випадку COVID-19.
- На відміну від цього, Директива про громадянство (територія якої не пов'язана з членством у Шенгенській зоні) не передбачає обмеження часу на в'їзд з міркувань громадського здоров'я.
- Комісія запропонувала координований підхід до зняття обмежень на поїздки та відновлення візових вимог.
- Юридичні питання можуть виникати внаслідок координації обмежувальних повноважень, дозволених Директивою про громадянство та Шенгенським кодексом про кордони, оскільки Директива залишає державам ширший діапазон для самостійних рішень, ніж Кодекс.

Конкуренція та державна допомога

COVID-19 являє собою виклики для всіх з чотирьох стовпів конкуренційного права ЄС:

- стаття 101 (забороняє угоди між компаніями, які перешкоджають, обмежують або спотворюють конкуренцію в ЄС і які можуть вплинути на торгівлю між державами-членами (антиконкурентні угоди)),
- стаття 102 (зловживання домінуючим становищем),
- контроль за злиттями та
- контроль за державною допомогою

Порушення статтей 101- 102

- Коронавірус відкриває безліч можливостей для різних, впершу чергу, домінуючих підприємств щодо отримання прибутку.
- Найбільш очевидно, що там, де існує дефіцит, особливо життєво важливих продуктів чи послуг, які споживачі купуватимуть незалежно від ціни, і де обмежена конкуренція при їх постачанні, є можливість для отримання прибутку.
- Статті 101-102 може також потрапити в поле зору у випадку зобов'язань, що нормують основні поставки, як це робили і роблять багато постачальників (до роздрібних магазинів).

Злиття та поглинання

- контроль злиття, повинен працювати за дуже жорсткими графіками.
- Регламент про злиття застосовується до будь-якого злиття або поглинання ("Концентрація"), що має "вимір Союзу".
- Після обов'язкового повідомлення Комісія має 25 робочих днів, щоб затвердити його, або заявити про "серйозні сумніви" щодо належності, або розпочати розслідування "Фази II", яке повинно бути завершено протягом 90 робочих днів. Недотримання цього терміну призводить до прийняття позитивного рішення. Це визнає велике значення швидкого затвердження злиття (якщо воно надано).
- Комісія взяла на себе зобов'язання продовжувати роботу системи без скорочення перевірок, за якими вони оцінюються. У той же час вона чітко заявила, що "через складність та збої, спричинені коронавірусом, компаніям пропонується відкласти повідомлення про злиття до подальшого оголошення про зняття обмежень".
- У цьому Комісія не є єдиною. НКО, що займаються власним контролем за злиттям (для концентрацій, у яких відсутній вимір Союзу), також робили подібні оголошення.

Державна допомога

- Загальне правило: *будь-яка державна допомога заборонена!*
- Однак Договори продовжують визнавати категорії допомоги, які "дозволяються" та інші, які "можуть бути" дозволеними. Будь-які "плани надання або зміни допомоги" ("нова" допомога) повинні бути повідомлені державою-членом, що надає кошти, Комісії та схвалені Комісією.
- Отже, на відміну від статей 101 та 102, Комісія не надала жодних підстав для забезпечення цього права національним органам влади.

Державна допомога

- Комісія вважає, що державна допомога може бути виправдана в контексті COVID-19 відповідно до статті 107 (3) (b), "для усунення серйозних порушень в економіці держави-члена". Можна також посилатися на статтю 107 (2) (b), згідно з якою допомога "повинна бути" дозволена "для відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок стихійних лих або надзвичайних ситуацій". Але ні в тому, ні в іншому випадку мова не йде просто про недостатні ресурси Комісії; це неможливість завдання.
- Процесуальний регламент передбачає період до 18 місяців для належної оцінки Комісією заходів державної допомоги, що заслуговує на офіційну процедуру розслідування.
- У випадку COVID-19 відповідь потрібна протягом тижнів, якщо не днів. Очевидно, що Комісія не може належним чином вивчити повідомлення, виконати необхідні процедурні дії (вимагати необхідної інформації у держав-членів та підприємств, шукати думки держав-членів та зацікавлених сторін) та приймати рішення, яке відповідає вимогам законодавства Союзу (щоб вони були адекватно мотивовані) у необхідний час.

Державна допомога

- ✓ Перше повідомлення Комісії про державну допомогу, в Контексті COVID-19, був датський план компенсації організаторам великих заходів, які були скасовані через пандемію. Воно було затверджено (відповідно до статті 107 (2)(b)) протягом 24 годин.
- ✓ Комісія з тих пір оголосила 60 рішень про державну допомогу, прийнятих за один день (30 Квітня), 49 іншого дня (5 червня).
- ✓ Навіть Комісія не робить би вигляд, що ці рішення були повністю обґрунтованими - якщо адекватність міркувань не змінюється внаслідок обставини. Якщо цього не було, рішення підлягає скасуванню відповідно до статті 263 ДФЄС як порушення суттєвої процесуальної вимоги.

Позови Ryanair

- вже подав або має намір подати позов про перегляд рішень про державну допомогу дл Загального суду ЄС, які були надані урядами Франції, Нідерландів, Данії, Швеції та Німеччини своїм національним перевізникам, і які були схвалені Комісією.

BREXIT: НАСЛІДКИ

1 січня 2021 р. Сполучене Королівство повністю вийшло з Європейського Союзу

Наслідки для
фізичних осіб:
подорожі,
проживання,
працевлаштування

- **Принцип свободи пересування** ЄС більше не застосовується до Великобританії, яка має запровадити нову імміграційну політику.
- **Подорожі між Великобританією та континентом**, і навпаки, матимуть нові обмеження - з новими правилами, що впливають на паспорти, тривалість перебування, охорону здоров'я, водіння, страхування, мобільні збори та подорожі для домашніх тварин.
- **Для працевлаштування** на територіях один одного може знадобитися віза, а професійна кваліфікація може більше не визнаватися за кордоном.
- Великобританія покидає програму обміну студентами ЄС "Еразмус +".
- **Права на проживання** громадян Євросоюзу, які зараз проживають у Великобританії, а також британців, що проживають на континенті, вже захищені. Але в майбутньому люди більше не зможуть вільно пересуватися між Великобританією та ЄС.
- **Гібралтар** залишається в Шенгенському просторі ЄС після підписання угоди з Іспанією.

Наслідки для юридичних осіб

- Рішення Великобританії **залишити Внутрішній ринок ЄС та Митний союз** дозволяє їй здійснювати незалежну торгову політику за межами блоку.
- між ЄС та Великобританією виникнуть нові бар'єри (передбачені спеціальні положення щодо Північної Ірландії).
- **Нові прикордонні правила** означатимуть митні декларації та перевірку товарів.
- **Місце походження товарів матиме значення:** правила походження матимуть ефект на мережі постачальників, а на імпорт ПДВ буде сплачуватися.
- **Замість однієї єдиної нормативної бази тепер буде дві**, що передбачає подальші перевірки та контроль, оскільки Великобританія вироблятиме свої стандарти.
- Поєднання накопичення запасів та пандемічного закриття кордону призвело до заторів на дорогах, що ведуть до портів Ла-Маншу, напередодні кінця перехідного періоду, і з січня є побоювання подальшого зриву ланцюгів поставок.

Угода між ЄС та
Великобританією
угода про торгівлю
та співробітництво
від 24.12.2020 р.

- зберігає безмитний та безквотний доступ на ринки один одного.
- Однак до нього додається безліч додаткових умов. Обидві сторони можуть розійтися в питаннях зайнятості та екологічних стандартах, але існують захисні механізми - "механізм збалансування", який регулюється арбітражем - для забезпечення добросовісної конкуренції.
- Великобританія не підпорядковується дії права ЄС або юрисдикції Суду ЄС. Але в судах один одного можливі позови, а якщо субсидії спотворюють торгівлю, можуть застосовуватися штрафні санкції.
- Для галузей сфери послуг - надзвичайно важливих для Великобританії - ще більша невизначеність, оскільки угода містить лише невизначені зобов'язання. Фінансові послуги взагалі не охоплюються, що має вирішуватися окремо.

Свобода рибальства

- Угода про торгівлю і співробітництво передбачила п'ять з половиною років перехідного періоду для рибного господарства. За цей час доступ ЄС до вод Великобританії буде скорочений на чверть, а британські квоти збільшені.
- Після цього ці питання вирішуватимуться на щорічних переговорах, але ЄС може вживати заходів у відповідь, якщо доступ ще більше зменшиться. А Великобританія, яка продає більшу частину своєї риби в ЄС, ймовірно, і надалі потребуватиме європейського ринку.

Новий статус для Північної Ірландії

- Будучи частиною Великобританії, Північна Ірландія, тим не менше, починає впроваджувати нові прикордонні формальності з Великобританією, щоб зберегти відкритий сухопутний кордон з Ірландською Республікою, членом ЄС.
- Північна Ірландія залишається частиною Внутрішнього ринку товарів ЄС та дотримуватиметься митних правил ЄС, хоча виходить із Митного союзу разом із рештою Великобританії.

